

Skötsel av ängsmarker på Tidö-Lindö

De torra-friska ängsmarkerna på ön ligger till stor del på före detta åker- eller ängsmark, medan de fuktigare ängarna nästan uteslutande utgörs av före detta sidvallsängar (där man traditionellt genom slåtter har samlat vinterfoder till sin boskap). I huvudsak är markerna öppna, men på några platser växer äldre träd, solitärt eller i grupp. Dessa träd har ofta höga naturvärden. Yngre träd och buskar som till stor del uppkommit genom att brukandet av marken upphört kan också vara värdefulla på ängsmarken men bör begränsas så att de inte förslyrar markerna eller försvårar skötseln.

Bitvis kan blomsterrikedomen på ängsmarken vara hög med arter som kråkvicker, hundkäx, maskros samt röd- och vitklöver. På de fuktiga markerna växer bl.a. svärdsilja, topplösa och videört. Ängsblommorna lockar till sig olika insekter som fjärilar och vildbin. På ängsmarkerna häckar och födosöker många fågelarter som t.ex. sädesärta, björktrast, stare och trädgårdssångare på torra marker och sävsångare, sävsparv, enkelbeckasin och brun kärrhök på de fuktiga markerna. På översvämmade marker finns även änder och vadarfåglar upp.

Skötsel av ängsmarkerna

Ängsmarkerna ska hållas öppna, både för att bibehålla upplevelsen av öppen mark, med eller utan visuell sjökontakt, och för att gynna de arter som håller till där.

- Mindre träd, buskar, sly och annan och undervegetation bör röjas för att ta markerna ska hållas öppna. Högst 25 % krontäckning av träd och buskar ska förekomma.
- Exempel på värdefulla träd att spara på ängsmarken är ek, lind, apel, fågelbär, hägg, lönn, oxel, rönn och sälg.
- Döda eller ihåliga träd (inklusive döda grenar på marken) är också värdefulla. De bör sparas så länge de inte utgör en risk för människor på vägar och välbesökta stigar.
- Exempel på bra buskar att spara listas nedan. Här ingår t.ex. rosor, bärbuskar, skogstry, olvon och slån. Dessa buskar är även värdefulla i brynmiljöer i anslutning till ängsmarkerna.

- Maskiner som lämpar sig bäst för ängsskötseln är skärande och klippande maskiner, till exempel slåtterbalk eller lie. Om alternativet är att ängen inte hävdas alls, kan roterande redskap (röjsåg och gräsklippare) eller slaghack vara ett alternativ.
- Slåtter, klippning eller röjning genomförs en-två gånger per säsong, tidigast strax innan midsommar, men gärna en bit in i juli. Om man slår en andra gång görs det i augusti. Efter åtgärden är det viktigt att materialet tas bort.

Specifika restaurerings- och skötselmetoder som med fördel kan provas

Nedan följer några specifika åtgärder som, beroende på förutsättningar, kan provas på olika typer av ängsmark.

Restaurering av ängsmark

Näringsrik mark på före detta åker med bredbladiga högväxande gräs och blommor såsom hundkex, nässlor och älggräs kan återskapas till rikblommande ängsmarker. Slåtter sker då minst två gånger per säsong under de första två-tre åren, en gång strax innan midsommar och nästa gång i augusti gör att man successivt för bort näring från marken och de mer åtråvärda blommorna trivs bättre.

Stubbräsning och tuvputsning

En mer kraftfull metod för att återskapa värdefull ängsmark på fuktiga marker som har kraftig igenväxning av träd eller buskar kan genomföras i flera steg. Först fälls buskarna maskinellt (eller bränns) och sedan används en stubbräs för att ta bort stubbarna och därefter en tuvputs eller tuvfräs för att bli av med tuvorna. Det kommer att ta flera år innan en värdefull ängsflora etableras. Däremot förväntas strandängsfåglar svara lite snabbare på omställningen.

Fagning

Fagning innebär att kvistar och grenar som blåst ned under höst och vinter räfsas ihop tillsammans med fjolårslöv och annat dött växtmaterial till högar som bränns eller forslas undan.

Kontrollerad bränning av fältskikt

I vissa fall kan bränning av fältskiktet vara aktuellt. En sådan bränning görs på våren och måste ske under mycket kontrollerade former, enligt brandmyndighetens rekommendationer och i samstämmighet med samtliga närboende. Genom att bränna marken hålls gräset tillbaka och blommande växter som har svårt att konkurrera med högt gräs får en chans att sprida sina frön.

Skapande av faunadepåer.

I samband med att träd fälls kan det vara lämpligt att samla ihop och lämna kvar vedhögar av ”värdefulla trädslag” i olika storlekar och solexponeringsgrad. Detta gynnar många vedlevande insekter. Faunadepåerna kan med tiden fyllas på med mer ved allteftersom nedbrytning sker.

Insektshotell och sandhögar

På torra ängsmarker med sand i marken kan man med fördel gynna vildbin och andra pollinatörer genom att skapa öppna sandytor eller ställa dit insektshotell.

Blommande buskar och träd

Blommande buskar och träd lockar till sig många småkryp. Flera av dem lever större delen av sitt liv som larver inne i träd och behöver sen både nektar och pollen under sin korta flygtid för att orka hitta en partner, para sig och lägga ägg. Om det finns öppen sand nära buskarna så gynnas många humlor och vilda bin.

Om träd och buskar står soligt och skyddat från vinden kommer de att blomma tidigare. Här kan djur vila upp sig och värma sig vilket är viktigt för till exempel fjärilar. Buskar och träd ger även boplatser åt fåglar och fladdermöss. Hämplingen och törnskatan föredrar täta buskage. Buskar och träd får bär och frukt som ger fåglar och däggdjur välbehövlig mat långt in på vintern. Även hasseln är viktig, den har inga nektarrika blommor men ger nötter som många fåglar och gnagare lever av.

Nedan följer en beskrivning över värdefulla buskar och träd som du alltid bör överväga att spara i samband med skötselåtgärder. Andra trädslag, **ek** och **lönn**, är också värdefulla att spara, även om deras blomning inte är så påtaglig.

Skogstry

Skogstry är vanlig på Tidö-Lindö och är en medelstor buske, upp till 2m hög, med spröda grenar. Veden är tät och utomordentligt hård. Skogstry blommar i maj med gulvita blommor som sitter parvis på korta skaft från bladvecken.

Kännetecken: Den ljusgrå barken och det spretiga växtsättet är mycket karakteristiskt.

Hallon, blåhallon, björnbär och krusbär

Dessa bärbuskar är ofta taggiga och blir upp till ett par meter höga. Blommorna är femtaliga (fem kronblad) och är vita eller rosa. Bären är ätliga. Samtliga bärbuskar förekommer över hela ön och växer främst på öppen eller nyöppnad mark.

Kännetecken: Taggiga låga snår med hallonliknade bär (eller krusbär).

Olvon

Olvon är en medelstor buske som blir upp till ca 4 meter hög. Olvon blommar i juni-juli med vita trattlika blommor som sitter samlade i stora, plattade, kvastlika knippen. Olvon förekommer relativt frekvent på Tidö-Lindö. *Kännetecken: Treflikiga, lite lönnlika blad och röda bär.*

Vildrosor

Olika sorters vildrosor som nyponros, stenros och vresros samt förvildade trädgårdsvarianter växer frekvent på Tidö-Lindös allmänningar. Buskarna ger ett bra skydd till småfåglar och blommorna ger nektar till humlor och bin. Ibland kan surret från större rosensnår vara nästintill öronbedövande. *Kännetecken: Taggiga buskar, stora rosa eller vita blommor samt nypon.*

Slån

Slån är en vanlig buske Tidö-Lindö längs skogsbryn och vägar och blir vanligen ca två meter hög. Den växer ofta i stora täta snår som är nästan ogenomträngliga på grund av grenarnas stora vassa tornar. Större grupper av slån ger ett bra skydd för småfåglar. Bären är ätliga, men man bör vänta in frost innan man plockar dem så att garvsyran försvinner. *Kännetecken: Stora tornar på grenarna.*

Brakved

Brakved är en lövfällande buske eller ibland litet träd med omvänt äggformade blad, små vitgröna femtaliga blommor i knippen och svarta stenfrukter. Bären är inte ätliga. Brakved förekommer sporadiskt på skogs- och buskmark över hela ön. *Kännetecken: Mjukt ägggrundade boklika blad och svarta frukter.*

Hassel

Hassel är oftast en stor mångstammig buske med borsthåriga blad och unga skott. Den blir sällan högre än 6 meter. Det gör att hassel håller undan annan vegetation i ädellövskogar och förhindrar slytillväxt. Skogar med mycket hassel upplevs därför ganska öppna. *Kännetecken: Hasselnötter och mycket sträva blad.*

Sälgen och viden

Sälgen och viden finns på hela ön är det träd som blommar först av alla på våren, medan snön fortfarande ligger kvar på sina ställen. Det är ett mycket viktigt träd där de insekter som vaknar allra tidigast på året hittar sin föda där årets första bin samlar pollen till sina larver. *Kännetecken: Runda till långsmala blad och "videkissar".*

Hägg

Häggen blommar i maj, strax efter lövsprickningen. Blommorna är vita, starkt doftande och sitter i mångblommiga klasar. Hägg förekommer över hela ön och blommar rikligast i öppna miljöer som t.ex. skogsbryn. *Kännetecken: Doftande blommor och löv med en vågig bladnervslinje längs bladkanten.*

Skogslind

Lind är ett upp till drygt 20 meter högt lövträd med stor krona och hjärtlika blad. Äldre lindar är ofta angripna av mistel vilket gör att de kan se gröna ut även vintertid. Linden blommar med bleka blomklasor och är det träd som blommar sist på säsongen, i juli-augusti. *Kännetecken: Hjärtliska blad och ofta mistelangripna.*

Vildapel

Vildapel förekommer sällsynt på Tidö-Lindö. Det är ett medelstort träd med grova kvistar. Barken är slät som ung men blir med tiden gråbrun, grov och flagande. Bladen är elliptiska, med långa bladskäft och kal undersida. Vildapel blommar i maj-juni med stora, vita eller rödaktiga blommor. *Kännetecken: Kvarsittande eller på marken liggande små äpplen.*

Rönn

Rönn är oftast ett ganska litet träd, den har parbladiga blad med uddblad i likhet med ask. Rönnen blommar med vita blommor och får röda frukter på hösten. Rönn växer i lövskogar på hela Tidö-Lindö. Rönnbären som kommer på sensommaren sitter kvar länge på trädet och ger ett viktigt näringstillskott för fåglar, t.ex. sidensvans. *Kännetecken: Parbladiga löv och röda rönnbärsklasor.*

Körsbär och Fågelbär

Fågelbär och andra förvildade körsbärsvarianter är snabbväxande träd med upp- eller utstående grenar. Bladen har grovt sågade kanter och på bladskäftet sitter oftast en eller två rödaktiga körtlar. Barken är slät och grå. Bären är ätliga, men ibland sura. De uppskattas mycket av olika sorters fåglar. *Kännetecken: Röda eller mörkröda bär, med kärnor på marken.*